

LAPS/9/2023, 14.2.2023

Liite lapsiasiavaltuutetun lausuntoon eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä sekä siihen liittyviksi laeiksi

Viite: Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta tiistai 14.02.2023 klo 10.00 / HE 246/2022 vp / Asiantuntijapyyntö

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta pyysi kuulemistilaisuudessa 14.2.2022 lapsiasiavaltuutettua toimittamaan lisätietoa lasten ja nuorten kokemasta väkivallasta perheessä, jota on tutkittu juuri julkaistussa vuoden 2022 Lapsiuhritutkimuksessa¹, sekä vuoden 2021 kouluterveyskyselyn² tuloksia lasten ja vanhempien välisestä keskusteluyhteydestä.

Lasten ja nuorten perheessä kokema väkivalta

Lapsiuhritutkimuksessa 2022 tarkasteltiin perheväkivaltaa, jota lapset ja nuoret kokevat vanhempien sekä sisarusten tai sisaruspuolten taholta (luku 5). Asiaa kysyttiin 6. luokkalaisilta ja 9. luokkalaisilta lapsilta. Perheväkivaltakokemuksista kysyttiin koko edeltäneen elämän ajalta eli kuudesluokkalaisten kohdalla 11. ikävuoteen asti ja yhdeksäsluokkalaisten kohdalla 13. ikävuoteen asti. Lisäksi molemmilta ikäluokilta kysyttiin kokemuksia viimeisten 12 kuukauden ajalta. Tuloksia on verrattu vuonna 1988, 2008 ja 2013 toteutettuihin aiempiin tutkimuksiin. Lapsiuhritutkimuksen aihetta kuvaavat kuvat 3 ja 8 ovat tässä lausunnossa alla sivulla 3-4.

Vanhempien taholta koettu perheväkivalta väheni vuoteen 2013 asti, jolloin edellinen tutkimus tehtiin. Nyt suuntaus on muuttunut: vuonna 2022 perheväkivaltakokemuksia on koettu joko saman verran tai selkeästi enemmän. Myös väkivallan kokemusten toistuvuus on lisääntynyt.

Tutkimuksen mukaan lapset kokevat vanhempiensa taholta yleisimmin henkistä väkivaltaa. Henkistä väkivaltaa on muun muassa haukkuminen ja nälviminen, kiroilu, puhumasta kiel-

täytyminen ja esineiden heittäminen, niiden lyöminen tai niiden potkiminen. Henkistä väkivaltaa kertoi kokeneensa joka kolmas 6. luokkalainen (32 %, vuonna 2013 vastaava luku 25 %) ja lähes puolet 9. luokkalaisista (48 %, vuonna 2013 44 %). Kuudesluokkalaiset kertovat vanhempien taholta koetusta henkisestä perheväkivallasta vähemmän kuin 9. luokkalaiset, mutta molemmilla ikäluokilla yksittäiset perheväkivaltakokemukset ovat yleistyneet suunnilleen saman verran vuoteen 2013 verrattuna.

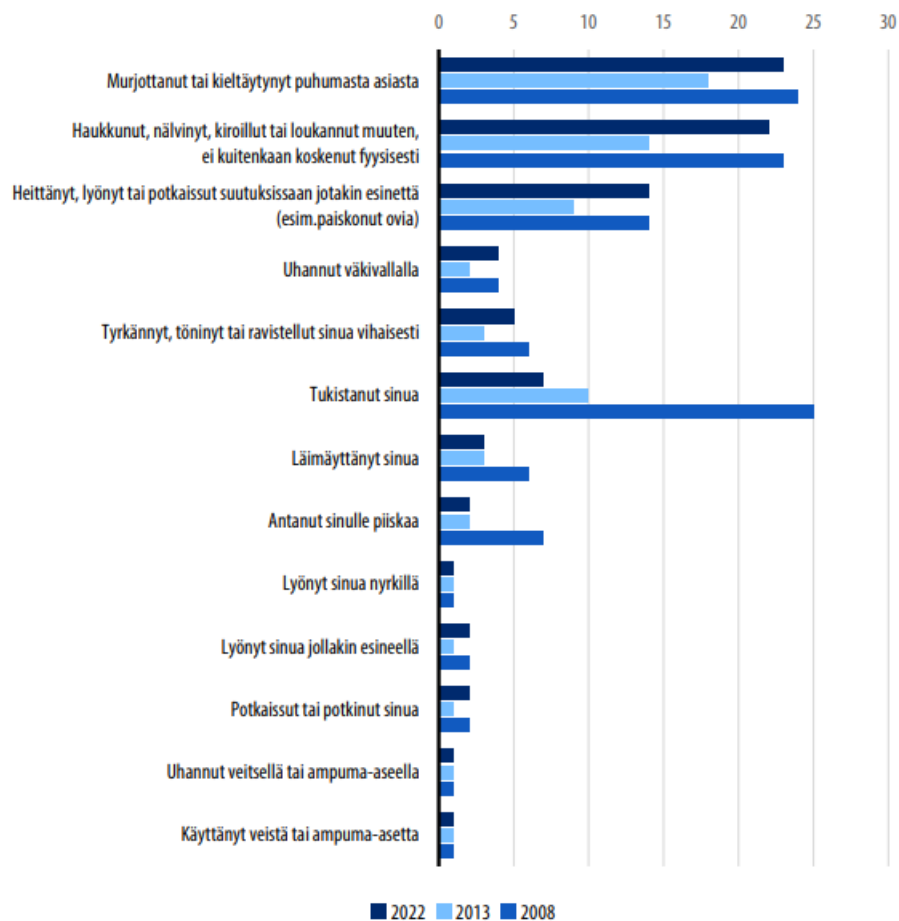
Vanhempien kohdistama lievä väkivalta, kuten tyrkkääminen, töniminen ja ravistelu, yleistyi 6. luokkalaisten kohdalla kaksi prosenttiyksikköä, joka on hieman 9. luokkalaisten enemmän. Tukistamien on vähentynyt merkittävästi, kolme prosenttiyksikköä, kummassakin ikäryhmässä. Kuristusväkivalta on ollut lailla kiellettyä jo vuodesta 1984 alkaen. Sen myötä kehitys on ollut myönteistä, mutta edelleen kuritusta käytetään kasvatukseen. Viimeisimmässä Lastensuojelun keskusliiton vuonna 2021 valmistuneessa selvityksessä tunnistettiin, että myönteinen kehitys on pysähtynyt ja asenteet koventuneet, joka erityisesti näkyi kysymyksissä henkisen ja fyysisen väkivallan haitallisuudesta lapsen kasvulle ja kehitykselle.³

Fyysinen väkivalta perheessä on ylipäänsä harvinaisempaa ja vakava väkivalta, jolla kyseisessä tutkimuksessa tarkoitetaan potkimista, nyrkillä lyömistä tai jonkinlaisen astalon käyttöä, on vähentynyt vuosina 1988, 2008 ja 2013 toteutetuissa tutkimuksissa. Vuoden 2022 tutkimuksen mukaan vakavat teot ovat edelleen harvinaisia, mutta myönteinen kehitys on pysähtynyt ja yleisellä tasolla vakavan väkivallan kokemukset ovat vuoden 2013 tasolla. Yksittäisissä tekemuodoissa on tapahtunut jopa lievää kasvua. Esineellä lyöminen on lisääntynyt eniten: 9. luokkalaisten kohdalla kaksi prosenttiyksikköä ja 6. luokkalaisilla yhden prosenttiyksikön.

Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilaston mukaan viranomaisten tietoon tulleet alaikäisiin kohdistuneet perheväkivaltatapaukset ovat lisääntyneet 6,7 prosenttia.⁴

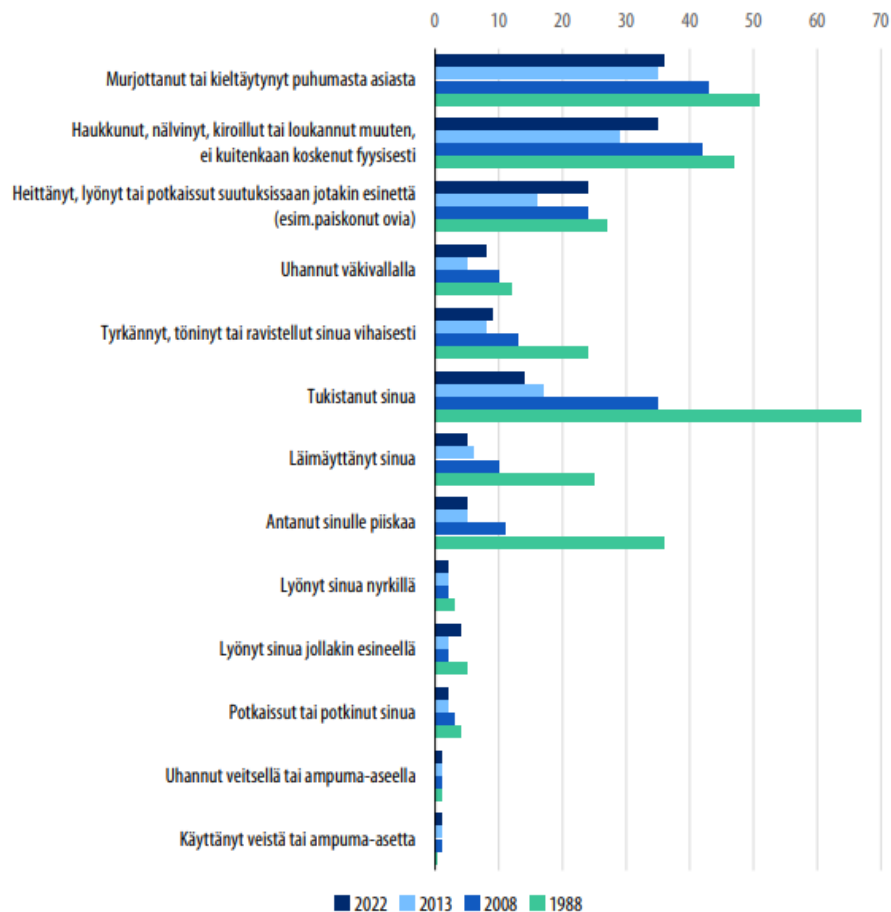

Kuvio 8. Kuudesluokkalaisten kokemukset äidin ja/tai isän käyttämästä perheväkivallasta ennen 12 vuoden ikää vuosina 2008, 2013 ja 2022, %.

Kuvio 3. Yhdeksäsluokkalaisten kokemukset äidin ja/tai isän käyttämästä perheväkivallasta ennen 14 vuoden ikää vuosina 1988, 2008, 2013 ja 2022, %.

Kuvioiden lähde: Lapsiuhritutkimus 2023.

Vanhempien ja lasten välinen keskusteluyhteys

Vuoden 2021 kouluterveyskyselyn mukaan lapsen ja vanhempien välinen keskusteluyhteys on yleensä hyvä. Kehitys on kuitenkin mennyt huonompaan suuntaan verrattuna vuoden 2019 kouluterveyskyselyn tuloksiin.

Vuonna 2021 4. ja 5. luokkalaisista lapsista 60 prosenttia koki keskusteluyhteyden vanhempien kanssa hyväksi, kun 8. ja 9. luokkalaiset, lukiolaiset ja ammattioppilaitoksissa opiskelevien kohdalla vastaavaa koki vain 39–42 prosenttia nuorista.⁵

Jyväskylässä 14.2.2023

Elina Pekkarinen
lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
lakimies

¹ Mielityinen, Laura; Hautamäki, Sari; Hakala, Venla; Fagerlund, Monica; Ellonen, Noora (2023). Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022 : Määrät, piirteet ja niiden muutokset 1988–2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7158-5>

ja Tampereen yliopiston tutkimustiedote
<https://www.tuni.fi/fi/ajankohtaista/myonteinen-kehitys-lasten-kokeman-vakivallan-vahenemisessa-pysahtynyt>

² Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2022). Kouluterveyskyselyn 2021 tulokset. Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi. www.sotkanet.fi

³ Annukka Paasivirta (toim.) (2021). Kovemmin käsin – suomalaisten kasvatusasenteet ja kuritusväkivallan käyttö 2021. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 7/2021. <https://www.lskl.fi/julkaisut/kovemmin-kasin-suomalaisten-kasvatusasenteet-ja-kuritusvakivallan-kaytto-2021/>

⁴ Tilastokeskus (2022, 5. lokakuuta). Viranomaisten tietoon tulleet alaikäisiin kohdistuneet perheväkivaltatapaukset lisääntyivät 6,7 % [tiedote]. <https://stat.fi/julkaisu/cktcg0y01p8v0b00pnkr0hu6>

⁵ Helakorpi, Satu; Kivimäki, Hanne (2021). Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2021: Iso osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä – yksinäisyyden tunne on yleistynyt. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021091446139>